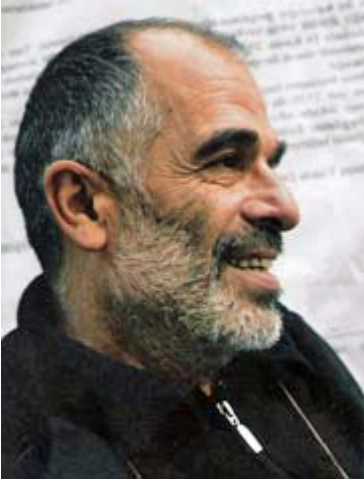

Sait Çetinođlu: Zulmün Boyunduruđunu Koyunsu Bir Ürkeklikle Taşıyan Öküz Olmak: Siyah Bilinci

Posted on 13/09/2015

Çok genç yaşında işkence altında hayatını kaybeden Güney Afrikalı direnişcinin mirası: Siyah Bilinci[i] Türkçede okurlarla buluşması, muktedir olmayanların baskıya direnişlerine yeni bir penceredir.Yeni bir bakış ve efsanevi direnişçi Steve Biko'nun soluğudur.

Siyah Bilinci,muktedir olmayanların kendilerine atfedilen olumsuz nitelikleri birer birer parçalayıp onların ayağa kalkmasına yol gösteren bir manifestodur.Biko'nunSiyah Bilinci, siyahın kaldığı yerden doğrularak isyanının anahtar rolüne işaret eder.

Steve Biko, Güney Afrika'da apartheid rejimine karşı yürütölen direnişin sembol direnişçilerinin en etkililerinden bir olmasının yanında siyahların, siyah kıta'nınve muktedir olmayanların da kurtuluş umuduydu. Onu Dünyada Mandela'dan sonra en popüler kılan yazıları ve konuşmalarıyla direnişin soluğunu kitlelere bir umut olarak yaymasıydı.

O, siyah dünyanıntoplumsal kurtuluşuna giden yolun, en başta siyahların kendilerine güvenmeyi, kendilerine saygı duymayı ve kendilerini pozitif olarak tanımlamayı önlerine

koyan bir geleneği özümseyerek Siyah Bilinci ile direnişiyeniden formüle ederek kitlelere yol gösterdi. Siyah Bilinci, sadece siyahların değil, toplumsal kurtuluşu düşleyen tüm muktedir olmayanların yolunu aydınlatan bir ışık huzmesidir:

Değişim için tek aracınızın, şahsiyetini kaybetmiş bu insanlar olduğunu idrak ettiğinizde, hakikati görmek daha zorunlu hale gelir. Öyleyse atılacak ilk adım, siyah adamı kendine getirmektir, boş kabuğunun içine hayat pompalamaktır, ona özsaygı ve onur aşılmasıdır, suistimal edilmesine ve doğduğu ülkede kötülüğün hüküm sürmesine izin verdiği için kendisinin de bu suça ortak olduğunu hatırlatmaktır. Bir tür içe- bakma süreci derken kastettiğim şey budur. 'Siyah Bilinci' nin tanımı budur. Biko'nun Siyah dünyaya yol gösterirken kullandığı sözlerindeki Siyah, esmer veya başka bir kavram ile değiştirilirse anlam değişmez. Biko'nun kısıtlamasız sözleri evrenseldir.

Biko, yaşamını Yeryüzünün Lanetlilerinin kurtuluşuna ve özgürlüğüne adanmış Frantz Fanon gibi Yeryüzünün Lanetlileri'nin sözcüsüdür. Daha da ötesi, Yeryüzünün Lanetlilerinin Yeryüzünün Efendilerine karşı sürdürdükleri özgürlük ve kurtuluş mücadelesinin militan bir yoldaşı, eylemci bir savaşçısıdır.

Biko yazılarına ne istersem onu yazarım bantını koyar. Yazılarında ve konuşmalarında kendini sınırlamaz ve kısıtlamaz. Ülkesinin durumunu tarifleyen sözleri çok tanındıktır: Esasen Güney Afrika beyaz topluluğu homojen bir topluluktur. Hak etmedikleri imtiyazlı mevkilere çöreklenmiş, bunun farkında olan ve bu yüzden zamanının, yaptıkları şeyi aklamaya çalışarak harcayan bir topluluk. Bunlar, siyasi düşünce farklılıkları olduğu zaman, imtiyazlı olma ve iktidarı gasp etme hâllerini haklı göstermeye çalışırlar. Muktedirlerin duruşu ve konumu bütün coğrafyalarda aynıdır.

Biko için o uğursuz 1562 yılından beri yaralı olan bilincin onarılması en can yakıcı sorundur. Maddi yoksulluğun önüne ruhsal yoksulluğu koyar. Maddi yoksulluk üzerine çok şey söylenmiştir. O, yaralı bilincin onarımı ve Siyah Bilincin özümsemesine yönelik can alıcı

soruları sorar: Ruhsal yoksulluğa dair ise bir şeyler söylemeliyiz. Siyahları mutlu bir şekilde yaşamaktan alıkoyan nedir? Acizliklerine kendi rızasıyla mı inanmıştır? Bir insanı, isteklerinin gerçekleşmesi uğruna ölüme gönderen o ender nitelik, siyah adamın genetik yapısında bulunmaz mı? Yoksa o düpedüz yenilmiş bir insan mı?

Soruya verilecek cevabın ikinci önermeye yakın olduğunun altını çizerek, can alıcı soruya cevabı verir: Beyaz tahakkümün ardındaki mantık, bu ülkede siyah insanı hizmetçi rolüne hazırlamaktır. Bu cevap da bize yabancı değildir. Tam da burada adalet bakanı Mahmut Esat Bozkurt'u hatırlamanın zamanıdır.

Maddi yoksulluk yeterince kötüdür, ama bir de ruhsal yoksullukla birleşirse, öldürür. Ve muhtemelen, siyah halkın kurtuluşu yönündeki olağan gidişata dağlar kadar engel çıkaran bu etkidir. Sözleriyle Biko'nun Siyah Bilinci, en başa yaralı bilincin tamirini önüne koyar, Siyahlar -300 yıllık kasıtlı baskı, karalama ve küçümsemenin sonucu olarak aşağılık kompleksinden mustarip oldukları sürece, bir insanın sadece insan olduğu normal bir toplumun eş-mimarları olamazlar. Öyleyse, olası başka bir şey için giriş mahiyetinde gerekli olan şey, siyah bilinci taşıyacak olan çok sağlam bir taban örgütlenmesidir; öyle ki siyahlar, kendilerini ortaya koymayı ve haklı davalarını savunmayı öğrenebilsinler.

Muktedir olmayan her kesim ve her topluluk onun sözlerinde kendini, kısıtlamalarını ve bunlardan çıkış yolunun ışığını bulabilir. O, ülkesinde ki siyasal aktörleri tanımlarken kullandığı kelimeler ne kadar tanıdıktır. Ülkenin ve aktörün ismini değiştirsek anlam değişmez. Biko'nun evrenselliği de buradan kaynaklanır.

Steve Biko'nun Siyah bilinci, evrensel bir kuralı hatırlatmakta ve kendi gücünün dışında bir güçten yararlanarak vücut bulan gruplara anahtar bir ders vermektedir. Onda kendine güvenme ve kendi bilincini yani Siyah Bilinci oluşturma ve özümseme anahtar unsurdur. O kendi sözüne önem verir: Aksi takdirde, konuşanlar hep siyahlar için neyin iyi olduğunu her zaman bilmiş ve söylemiş olan beyazlardır ve siyahlara düşen dinlemektir. Bu siyah adamın

isteklerini gerçekleştirmesinin ve hızını başkalarının belirlemesidir ki o an, muktedirlerin en fazla vicdanı hedef alınacak haklar iane isteme derecesine düşürüleceklerdir: Bu tıpkı bir köleden, efendisinin oğluyla birlikte kendi köleliğine sebep olan bütün koşulları ortadan kaldırmak için çalışmasını beklemeye benzer.

Zira onların itirazları, beyaz vicdanı hedef alır ve oraya hitap eder; yaptıkları her şey nihayetinde siyah insanın da bir insan olduğu ve yakın gelecekte kendisine beyazların masasında yer verileceği konusunda beyaz seçmeni ikna etmeye yöneliktir. "Tıpkı hayvan hakları gibi.

Siyah Bilinci aynı zamanda tarih bilincidir. Güney Afrika'nın sömürgeleştirilmesi tarihini, 1562'yi uğursuz yıl olarak not eder. O uğursuz yıldan itibaren kaybettiklerinin ortaya serilmesini önemser. Kayıpları sayar. Köleleştirilme sürecindeki kayıplar bilinmeden onların telafisi imkansız olduğu gibi kölelikten kurtulmayı da imkansız kıldığını düşünür.

Afrika kültürüne ve bu kültürün ortaklaşmacı kökenlerine vurgu yapar. İnsanları insan olarak değil de belli bir işlevi olan ve birinin zararına ya da yararına çalışan araçlar olarak gören bu yaklaşım bize yabancıdır. İyiliğinin insana içkin olduğuna inanıyoruz, insanı insan olduğu için seviyoruz.

Birlikte yaşıyor oluşumuzu, kendi aramızda bitmek bilmez bir rekabeti haklı gösteren talihsiz bir kaza olarak değil, bizi yaşamın çeşitli sorunlarına bütünleşik bir cevap arayışına müştereken katılmış erkek ve kız kardeşler topluluğu hâli olarak değerlendirir. Bu nedenle her zaman, yaptığımız her şeyde İnsana öncelik verilmesini bütün eylemlerimizin, kapitalist yaklaşımın alamet-i farikası olan bireycilikten ziyade genellikle ortaklaşmaya yönelik olmasının altını kalın çizgilerle çizer.

Efsane direnişçi Steve Biko'nun tarih bilincine verdiği önem coğrafyamız için de son derece önem taşır. Biz de bu sözlerini altını çizerek Biko'yu saygı ile anıyoruz:

Olumlu bir tarihten mahrum olan halk, motoru olmayan bir taşıta benzer. Duyguları kolayca kontrol edilemez; bilindik bir doğrultuya kanalizasyonla edilemez. Her zaman daha başarılı bir topluluğun gölgesinde yaşar.

[i] Steve Biko, Siyah Bilinci, çev. Onur Eylül Kara, Dipnot Y. 2014